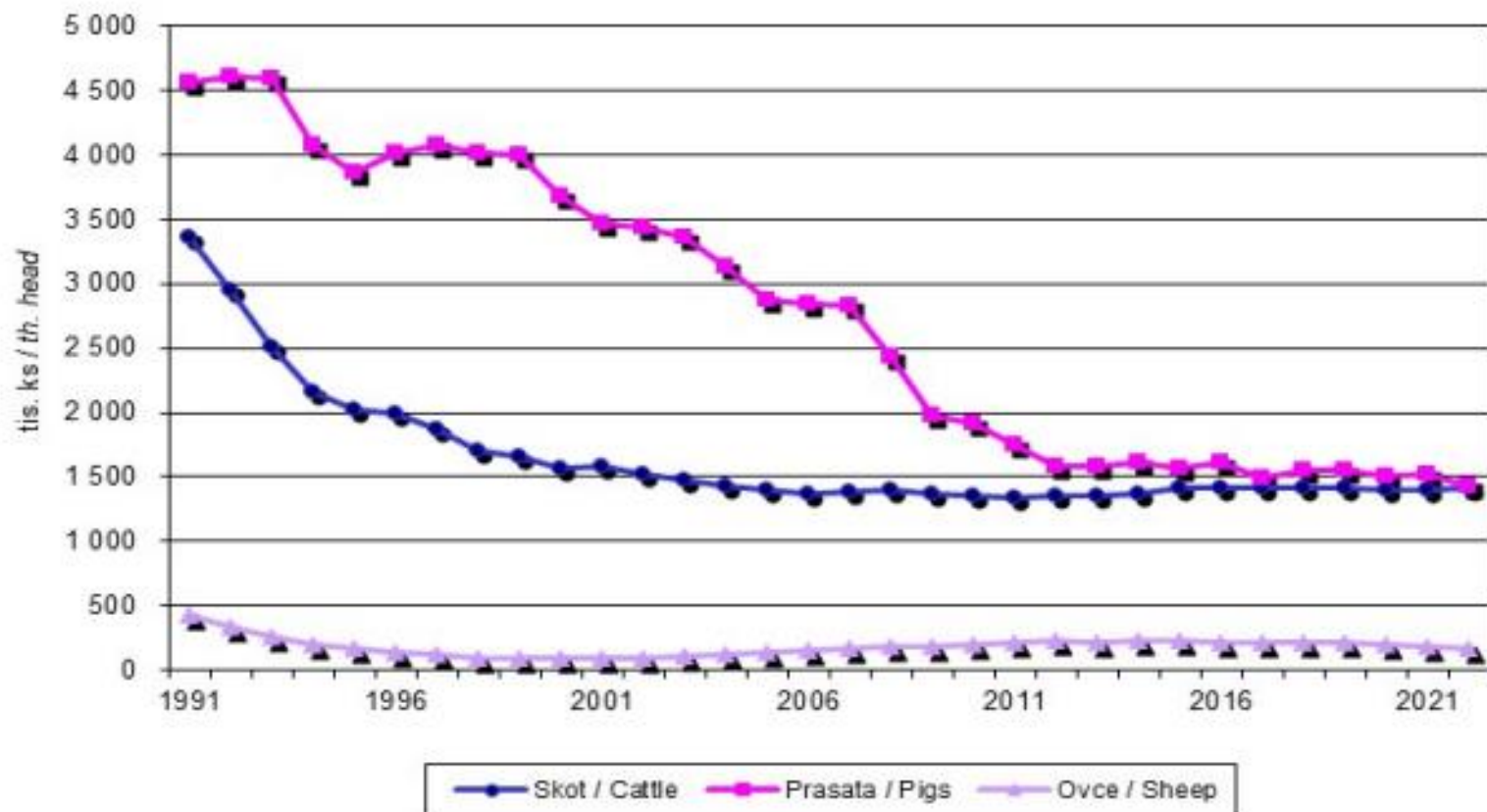

CHOV A WELFARE OVCÍ

Vývoj stavů hospodářských zvířat v ČR v letech 1991 - 2022
Livestock in the Czech Republic: time series 1991-2022

Tab.č.9 Počet ovcí k 1. dubnu 2021 a 1. dubnu 2022 podle krajů
Number of sheep as at 1.4.2021 and 1.4. 2022 by region

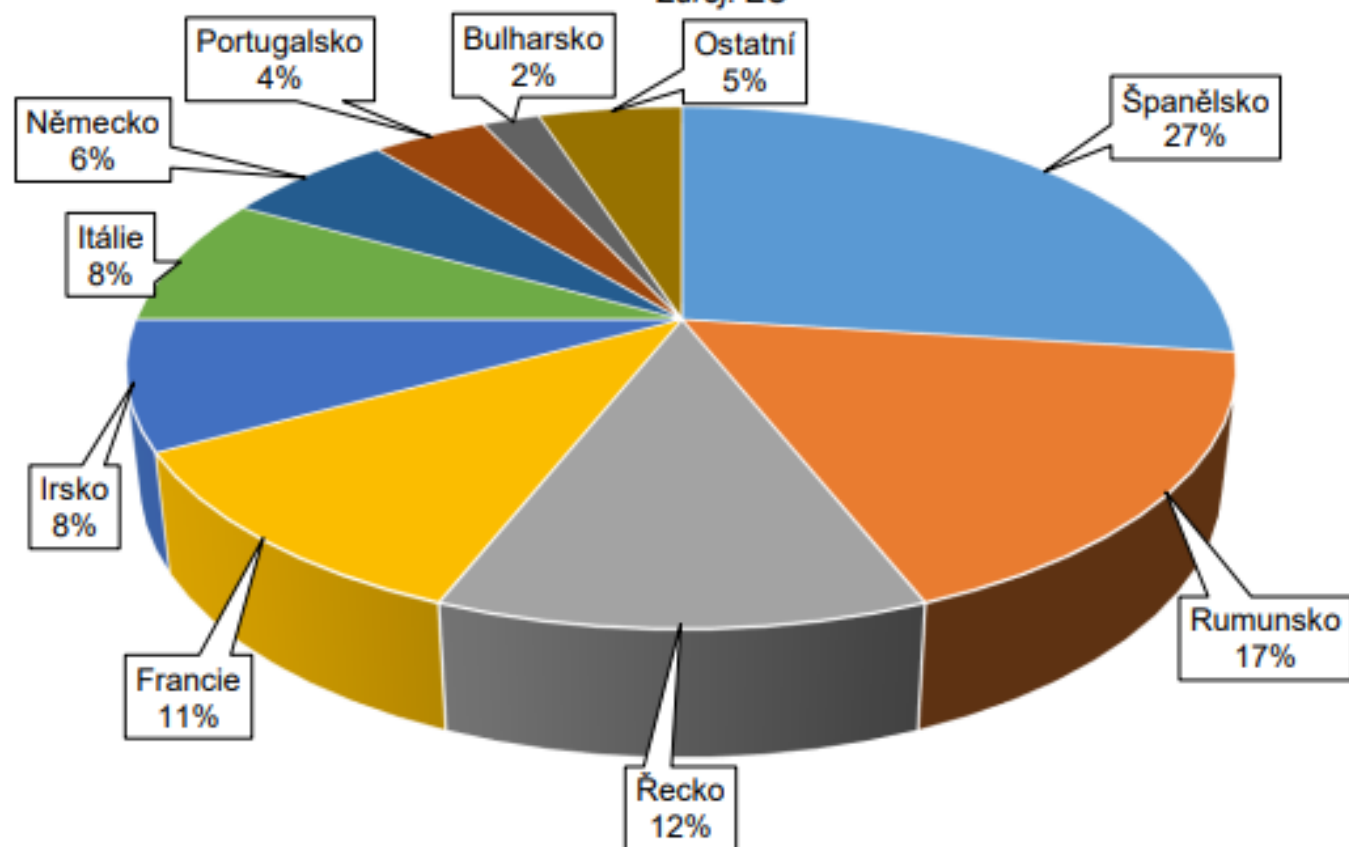
v kusech

head

Území, kraj Territory, region	2021	2022	Rozdíl (+,-)	Index (%)
Česká republika	183 145	174 196	-8 949	95,1
Hl. m. Praha + Středočeský	20 994	20 344	-650	96,9
Jihočeský	27 113	26 071	-1 042	96,2
Plzeňský	13 973	12 533	-1 440	89,7
Karlovarský	11 181	10 485	-696	93,8
Ústecký	12 037	11 165	-872	92,8
Liberecký	11 993	10 827	-1 166	90,3
Královéhradecký	15 734	15 722	-12	99,9
Pardubický	9 924	8 852	-1 072	89,2
Vysočina	11 940	12 348	408	103,4
Jihomoravský	7 510	7 662	152	102,0
Olomoucký	7 107	6 299	-808	88,6
Zlínský	19 194	18 655	-539	97,2
Moravskoslezský	14 445	13 233	-1 212	91,6

Produceři skopového masa v EU v roce 2021

Zdroj: EU

Reprodukce ovcí

- Reprodukční cyklus ovcí je **charakteristický dobou anestru**, tedy období klidu, kdy je snížena pohlavní aktivita. Pohlavní aktivita je také závislá na ročním období, plemeni, pořadí vrhu, délce dojení aj.
- Hlavním faktorem, který hraje prim je **délka světelného dne**. V našich podmínkách jde zejména o zkracující se den - fotoperiodicitu. Plodné období tedy u ovcí je v období: PODZIM, JARO.
- V chovech se využívá stimulace pohlavní aktivity pomocí krmného šoku - **flushingu** (kdy ovci před začátkem plodného období nepatrně snížíme příjem živin, abychom jí následně před zapouštěcím obdobím tuto redukovanou dávku navýšili tak, aby došlo k podpoře ovulace co největšího množství vajíček a v neposlední řadě, aby projevy říje byly výraznější - 2 až 3 týdny před zapouštěním).

- Další metodou je použití tzv. **beraního efektu** - kdy používáme berany jako stimulatory pohlavní aktivity. Takto lze např. dosáhnout dřívější puberty u mladých jehniček, za předpokladu, že je vystavíme kontaktu s beranem. U ovcí před zahájením připouštěcí sezony může vyvolávat setkání s beranem dřívější nástup říje a přerušování anestrů (tedy doby pohlavního klidu).

Důležitou zásadou je mít **oddělené berany od ovcí** a tyto do stád pouštět, nikdy ne je mít celoročně s ovci, protože dochází k návyku ovcí na berany. Stejná zásada je i v chovech prasat!

Techniky připouštění

- **Volné na divoko** – na mladého berana připadá 15 – 20 ovcí, na berana nad 2 roky připadá 25 – 30 ovcí. Nevýhodou je neznámý původ jehňat po otci, nelze plánovat bahnění a po 2 letech je nutno berana vyměnit.
- **Skupinové** – na mladého berana připadá 20 – 25 ovcí, na staršího 2 let připadá 30 – 40 ovcí. Stádo je rozděleno na 2 – 4 skupiny, uplatňuje se selekce, při střídání beranů je lze dále využívat v plemenitbě.
- **Harémové** – na mladého berana připadá 20 – 30 ovcí, na berana nad 2 roky připadá 40 – 50 ovcí. Každý beran má svou skupinu, tento způsob zapouštění je náročný na ošetřování zvířat, je znám původ jehňat.

- **Individuální z ruky** – na mladého berana připadá 25 – 30 ovcí, na staršího 2 let 40 – 60 ovcí. Tento systém je nejvhodnější, říje je zjišťována prubíři, hlavní připouštěcí období beranů trvá 4 – 6 týdnů, po 14 dnech je praktikován doskok volně vpuštěným beranem.

- **Inseminace ovcí** – je nejprogresivnější metodou plemenitby, dovoluje maximálně využít nejkvalitnější plemeníky. Při inseminaci je možné inseminovat 500 – 600 ovcí. Metoda není bohužel v praxi rozšířena.

Technika chovu ovcí

- Nejkritičtějším obdobím pro jehňata je první měsíc – zvykají si na chovatelské podmínky a prostředí a stávají se nezávislými na matce. Po narození – **období mlezivové výživy, období mléčné a kombinované výživy**. Vysokobřezí bahnice chovány ve skupinách do 25 ks, co nejdříve po porodu převedeny do individuálního boxu (choul) - alespoň 1,5 m² rozloha (3-5 dnů je ideál). **Mlezivo** je prvním zdrojem výživy pro jehně do 4-7 dnů.

- **Období mléčné výživy** – mléko je do 10-14 dnů po narození základem výživy jehněte (od 2. týdne si už jehňata navykají na příjem pastvy, sena a jaderných krmiv. Toto období probíhá na pastvě nebo na hluboké podestýlce.

- **Období kombinované výživy** – začíná příjmem pastvy (vyvíjí se předžaludky a aktivuje se bachorová mikroflóra) – zhruba ve 3. týdnu věku. V 8.-9. týdnu je už činnost bachoru normální. Jehňata jsou s matkami nepřetržitě na pastvě s příjmem ad libitum mléka.

Odchov jehňat

Odstav jehňat

- Velmi ranný odstav (2-4 dny po narození, aplikace MKS),
- časný odstav (40-60 dnů, váha asi 20 kg a jehňata jsou nezávislá na matce), systém používán zejména u dojných plemen. Jehňata ustájena ve školkách na hluboké podestýlce. Školky vybaveny tzv. probíhačkami, které regulují přístup jehňat k matkám. Po mlezivovém období se jehňata pouští probíhačkami k matkám 4x za den (pobyt s matkami 1 hod). Postupně se pobyt u matek zkracuje – 40-60 dne jsou jehňata bez přístupu k matce. Zkrmování krmné směsí pro časný odstav.
- tradiční odstav (80-120 dnů) – vhodný pro pastevní odchov jehňat. Ž. hm. jehňat při tomto odstavu by měla být 22 kg.

Výkrm jehňat

- mléčný výkrm – ve střední Evropě u dojných plemen na bázi mateřského mléka a mléčných krmných směsí s doplňkovými krmivy – kvalitní seno a jádro. Jehňata vykrmována do 12-18 kg (8-10 týdnů stáří). Provádí se na hluboké podestýlce v ovčíně.
- intenzivní výkrm – u nás dříve rozšířený způsob. Podstatou je výkrm ad libitum jádrovými směsmi a senem do 30-45 kg v 3-5 měsících věku. Výkrm probíhá ve skupinách po 50 ks podle pohlaví na hluboké podestýlce, v zahraničí i rošty.
- polointenzivní výkrm – aplikuje se formou oplůtkové pastvy s doplněním jadrnými krmivy. Doba výkrmu 4-7 měsíců (závislost na plemeni, kvalitě pastvy...)
- pastevní výkrm - nejrozšířenější způsob výkrmu u nás. Systém založen na společné pastvě jehňat s matkami s příjmem mléka ad libitum bez jádra. Doba výkrmu 3,5-5 měsíců. Nevýhodou je nadprodukce jehňat v období srpna a září – nižší tržní ceny, ale ekonomicky nejvýhodnější z hlediska nákladů na krmivo.

Odchov bahníc

- Ideální je **odchov na pastvině**, ale vzhledem k drsným podmínkám v horských a podhorských oblastech – jen od dubna až do konce října, listopadu. V zimě ustájení na hluboké podestýlce v ovčíně ve skupinách max. do 50 ks – ve skupině přibližně stejně staré bahnice. Výživa založená na pastvě a v 2. pol. březosti přídavek jadrných krmiv. Nezbytně nutné je doplňovat minerální látky ve formě lizu. V zimním období seno, sláma a šťavnatá krmiva – siláž, senáž, okopaniny.

Alternativou může být i odchov v zimě na pastvě – třeba sem navážet.

Odchov plemenných beranů

- Jsou zpravidla celoročně chováni ve skupinách (3-6 ks) v ovčíně na hluboké podestýlce s výběhem.

Pastva ovčí

- Většinu pastvin představují přirozené pastevní areály. Pastvina by měla být **suchá, nezamokřená** (vlhké pastviny jsou zdrojem různých cizopasníků a nemocí). Eventuálně tato místa je potřeba ohradit. **Pastviny by měly být bez křoví** (vytrhávání vlny, nebezpečí poranění), neměly by být zamořeny cizopasníky, je nutné zde zabezpečit dostatečné napájení ovčí (1-3 l na bahnici), minerální lizy pokud možno na vyvýšeném místě. V případě celoroční pastvy musí se zbudovat zimoviště na vyvýšeném, suchém a před větrem chráněném místě, nezamrzající napáječky.

- **Oplocení** je budováno na bázi kůlů a hladkého drátu nebo uzlíkového pletiva. Na dočasné oplocení se využívají elektrické ohradníky.
- Nedílnou součástí pastevního areálu by měl být **úkryt** – přirozený i přístřešky z přírodních materiálů, pro příkrm různé typy jeslí v rámci zastřešeného přístřešku.
- Pro **manipulace s ovce** (vakcinace, koprologické vyšetření, vážení) je potřeba vybudovat manipulační zařízení.

Způsoby pastvy

- **Volná pastva** – v Alpách, Pyrenejích, Tatry – často selektivní vypásání některých rostlin, ovládání ovcí pomocí psů, je nutná přítomnost chovatele, ekonomicky náročný způsob, proto využití ojedinělé.

- **Rotační pastva** – jedná se zpravidla o tříhonový systém, kde hony jsou stabilně ohrazeny. Umožňuje využívání jednotlivých honů jednotlivými kategoriemi ovcí – oddělené hony pro bahnice, jehnice a polointenzivní výkrm jehňat nebo pro společnou pastvu skotu bez tržní produkce mléka a ovcí masných plemen. Podstatou je střídavé vypásání jednotlivých honů, při zabezpečení dostatečné produkce sena nebo senáže. Tento systém je náročný z hlediska vybudování trvalého oplocení.

Oplůtková pastva – v našich chovech nejrozšířenější. Základem je intenzivní vypásání větších pastevních areálů, jež jsou jednotlivými oplůtky rozděleny na menší celky. Tento systém zamezuje selektivní vypásání a současně umožňuje zabezpečení dostatku sena.

- **Alternativní způsoby pastvy** – v našich chovech ojediněle. Např. v ovocných sadech, pastva po sklizni obilovin a okopanin, vypásání hrází rybníků

Výživa ovcí

- Výhodou ovcí je využívat **méně hodnotná krmiva**, pastva ovcí v podhorských oblastech je často jedinou možností, jak udržet krajinu v kulturním stavu. Jedním z velmi rozhodujících faktorů, který rozhoduje o zdraví zvířat a kvalitě jejich chovu je vyvážená krmná dávka.
- V jarních až podzimních měsících je základem krmné dávky **pastva, seno, krmná sláma, jaderné krmivo**, zatímco v zimních měsících je základem krmné dávky **kvalitní luční seno, krmná sláma, jaderné krmivo, případně okopaniny či konzervovaná silážovaná krmiva**. Všem kategorie ovcí mají mít celoročně přístup k minerálnímu (případně minerálně-vitaminóznímu lizu). Voda musí být k dispozici ovčím celoročně.

Poruchy zdraví v souvislosti s výživou

- **urolitiáza** - abdominální diskomfort, kopání do břicha,
- **nedostatek mědi** – poruchy koordinace, ataxie, vlna je mdlá, suchá (jehňata)
- **kobalt** – nechutenství, anémie, špatná kvalita vlny,
- **selén** – jehňata nejsou schopna vstát, třeba dodat vit. E
- **hypomagnezémie** – v akutních případech smrt
- **hypokalcémie** – v době bahnění v důsledku poruchy metabolismu, paralýza, kóma.
- **Listerióza** - probíhá jako encefalitida, dezorientace, slinění

TLUSTÉ ovce (BCS – 4 a více)

HUBENÉ ovce (BCS – méně než 2)

■ nejsou schopny poskytovat odpovídající užitkovost ■ říje se nevyskytuje, nebo je nepravidelná ■ nízký počet ovulovaných vajíček ■ po zabřeznutí vyšší výskyt embryonální mortality	■ při bahnění vyšší výskyt obtížných porodů ■ jehňata jsou slabá, s menší životaschopností (vyšší úhyn) ■ malá produkce mleziva a mléka ■ mlezivo horší kvality

Tabulka 21: Bodové hodnocení kondice (BCS)

1	2	3	4	5
Vyhublá	Hubená	průměrná	tučná	přetučná
KETÓZA (TOXÉMIE)		OPTIMUM	KOMPLIKOVANÝ TĚŽKÝ POROD	
				
mělké osvalení, bez tukové vrstvy	osvalení plné, bez tukové vrstvy	osvalení plné, tenká tuková vrstva	osvalení plné, plná tuková vrstva	osvalení výrazně zaoblené, velmi silná vrstva tuku
-trnové výběžky ostré a vystupující, -jednotlivé příčné výběžky ostré a hmatné	-trnové výběžky ostré a vystupující, -příčné výběžky lehce zaoblené a znatelné při větším tlaku	-trnové výběžky zaoblené a hmatné jen při silném tlaku, -příčné výběžky zcela skryté a hmatné jen při silném tlaku	-trnové výběžky hmatné jen při velmi silném tlaku, -příčné výběžky nehmatné	-výběžky obratlů nehmatné

POZOR:

Ovce s větším tělesným rámcem mají v extenzivních pastevních podmínkách větší záchovnou potřebu živin (o 50 až 70 %) v porovnání s ovci s malým tělesným rámcem (NRC, 1985).

Zdraví a welfare

- **Kulhání** – často nakažlivá digitální dermatitida, interdigitální fibromy, také bujná pastva
- **vnitřní parazité** – Nematoda, kokcidie
- **ektoparazité** - roztoči – *Psoroptes ovis* – napadení může vést až k sebepoškozování v důsledku škrabání, dále klíšťata, myázy kladou vajíčka na feces znečištěnou vlnu kolem ocasu, larvy mohou působit rozsáhlé vředy
- **Mastitida** - se objevují zejména na začátku laktace a poznají se podle jehněte, které neprospívá.
- **Zoonózy** – salmonelózy, campylobakteriózy, toxoplazmóza, protozoární infekce, která může být příčinou abortu...

Dojení ovcí

Dojení ovcí se uskutečňuje buď ručně, či strojně. Při **ručním způsobu** jsou techniky dojení buď:

a) zezadu (nejčastější)

b) z boku (méně hygienický způsob získávání mléka).

Ruční dojení - je používáno zejména při salašnickém způsobu chovu. Čas potřebný k podojení jedné ovce se pohybuje mezi 2 - 3 minutami. K vydojení ovce je potřeba mezi 25 -35 hmaty. Důležité je dbát na hygienu dojení (zejména ošetření vemene před dojením).

strojní dojení - je používáno zejména u chovu ovcí v ovčínech a je rozšířen v chovech specializovaných dojných plemen. Nejrozšířenější jsou kruhové rotační dojírny. Průchodnost dojírny se pohybuje mezi 350 - 600 kusy za hodinu v závislosti na její velikosti.

Ovčiny

- Využívány **staré avšak adaptované stáje** např. pro dojnice, odchovny mladého dobytka, kůlny, ale i nově zbudované objekty. U **nových farem** se doporučuje budovat jednoduché dřevěné stavby, které jsou finančně méně nákladné a nenarušují ráz krajiny. V případě farem zaměřených na mléčnou produkci jsou opodstatněné – navazuje zde technologická linka pro dojení, ošetření a zpracování mléka. Všechny stavby musí respektovat pohodu zvířat – dostatečně prostorné, světlé, teplé, vzdušné – ovcím škodí vysoká vlhkost, vysoký obsah čpavku, průvan a jiné zplodiny. Novostavby by měly být na závětrném místě, mimo mrazové, záplavové oblasti, nejlépe ve směru sever-jih.
- Před vchodem do ovčína umístěno **desinfekční brodidlo** (prevence i léčba nakažlivé hniloby paznechtů) – ideální rozměry 4-5 m délka a 0,5-0,6 m šířka a hloubka do 15 cm.

zděný ovčín

Moderní
přístřešek

Technologie ustájení

V podstatě pouze **volné stlané ustájení** (i u beranů a kozlů), což odpovídá přirozeným zásadám welfare.

Vnitřní vybavení ovčína

- **Zařízení pro krmení** – většinou využití dávkované krmení aplikované krmným vozem, krmného vozíku atd. Počet krmných míst musí odpovídat počtu ovcí ve stáji. U intenzivního výkrmu by měl být vzhledem k větší četnosti krmení počet míst 2x-3x nižší. Objemná krmiva se zkrmuji z jeslí (jednostranné nebo oboustranné).
- **Zařízení pro napájení** – dostatek pitné vody, používají se vědra, vaničky, napájecí žlaby a napáječky. 1 napáječka pro 10-40 ovcí v závislosti na kategorii. U napájecích žlabů 1 m žlabu na 40-50 ovcí.
- **Zařízení pro bahnění** – individuální boxy – klid pro zvířata, možnosti lepší individuální péče. Zdroj napájení a krmení.
- **Brodidlo, fixační kolébka** pro ošetření paznechtů, veterinární zákroky, stůl na třídění vlny...

Mikroklima stáje

- **Optimální teplota** – 8-10°C, při bahnění 10-14 °C, jehňata ne míň jak 8°C.
- **Vlhkost** – 60-80%, odchov jehňat do 75%, u stropu by neměla vlhkost překročit 85%.
- **Maximální koncentrace plynů** – CO₂ do 0,35%, H₂S do 0,001% a NH₃ do 0,0025%.
- **Proudění vzduchu** – v zimě by nemělo překročit 0,25 m/s.

Zákroky u jehňat

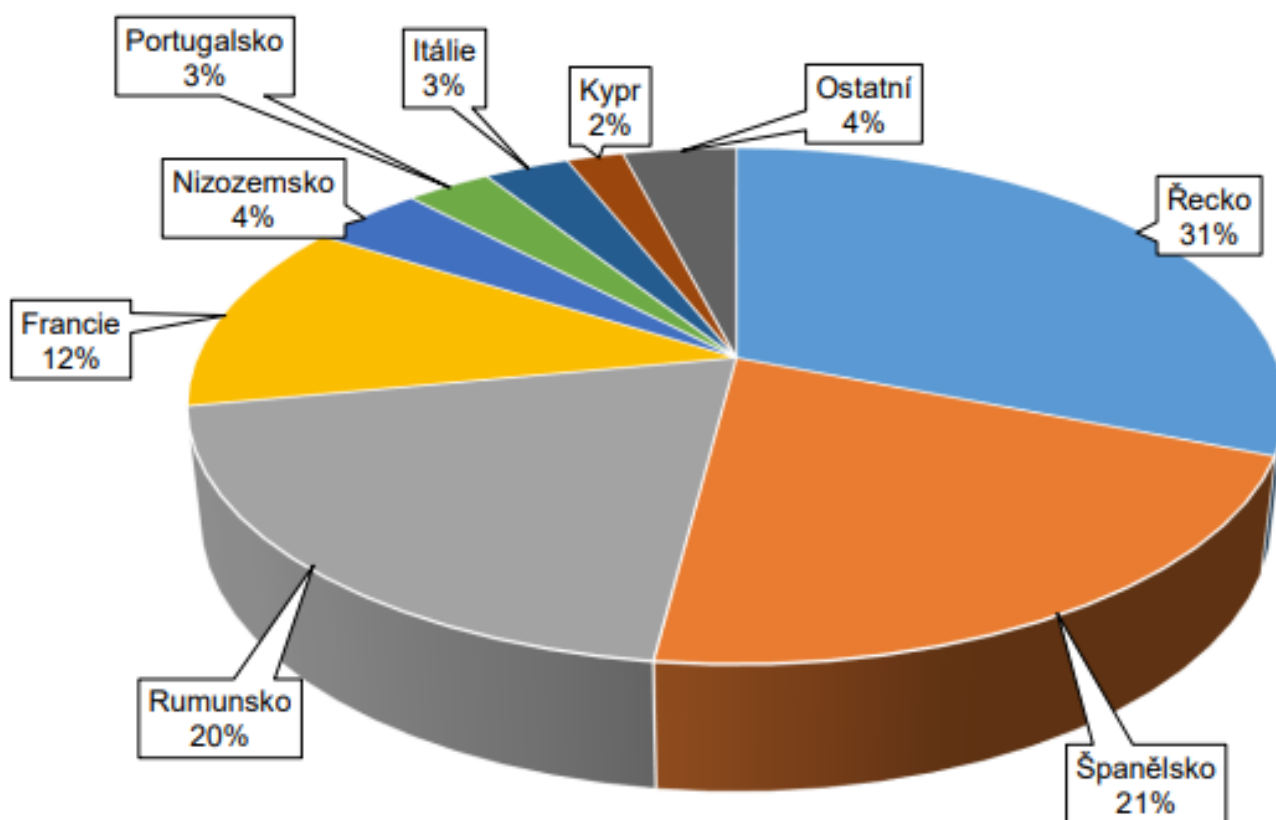

CHOV A WELFARE KOZ

Produceenti kozího masa v EU v roce 2021

Zdroj: EU

Kozy nejsou typicky pastevní zvířata. V přírodě se spíše než systematickému spásání věnují selektivnímu vyhledávání různých druhů rostlin a jejich „ochutnávání“, zvláště mají rády listy keřů a stromů. Potřebují volnost pohybu a možnost výběru různých druhů krmiva. Jsou známy svou schopností rozlišovat mezi hořkou, slanou, sladkou a kyselou chutí. Jako jedny z mála živočichů vyhledávají krmiva s nahořklou příchutí (například kůru, některé listy stromů a keřů, výhony z náletu, větve). V přírodním prostředí rozhodně nejsou ničiteli vegetace (při omezené ploše a možnosti pohybu v oplůtcích jimi mohou být). Za některými rostlinami jsou ochotny ujit značné vzdálenosti a zdolat krkolomné svahy. Hodí se též k doběrné pastvě po jiných zvířatech. Odmítají rostliny zapáchající (pohnojené), znečištěné močí a výkaly. Kozy tráví hodně času, až 11 hodin denně, vyhledáváním a příjmem potravy.

Způsoby chovu

- Formy chovu zahrnují intenzivní velkochovy s celoročním ustájením (200 a více zvířat) i menší pastevní chovy (30-70 ks), kde zvířata stráví na pastvě maximální dobu. Chov většinou v adaptovaných objektech zemědělských i nezemědělských. Většinou větší podíl ruční práce.
- **Chov dojných a srstnatých koz** má obdobné požadavky jako chov masných ovcí – zajištění zimního ustájení pro období porodů a stříže a volný přístup do pastevních areálů, které musí být náležitě vybaveny (úkryt, napájení...)

Výživa koz

Kozy mají jiná kritéria pro rozeznávání chutnosti krmiva než ovce nebo krávy, proto jim chutnají i jiné rostliny.

Ovce je tzv. „mělký spásač“ (zaměřuje se na spodní část porostu), koza se zaměřuje na střední část porostu, dává přednost klasům metajících trav, listům i větvím keřů a stromů. Ačkoliv jsou ovce a zvláště kozy přizpůsobeny k využití krmiv s vyšším obsahem hrubé vlákniny, nelze je krmit jen krmivy méně hodnotnými po stránce obsahu živin. Do krmné dávky je jim nutno zařadit i kvalitnější krmiva a krmné doplňky. Podvýživa nebo zdravotní problémy zvířat se projeví hlavně na lesku a pevnosti vlny (srsti). Ve srovnání s ostatními hospodářskými zvířaty mají ovce a kozy delší trávicí ústrojí.

Tabulka 23. Bodové hodnocení kondice u dojených koz

1	2	3	4	5
vyhublá	hubená	průměrná	tučná	přetučná
KETÓZA (TOXÉMIE)		OPTIMUM	KOMPLIKOVANÝ TĚŽKÝ POROD	
				
mělké osvalení, bez tukové vrstvy	osvalení plné, bez tukové vrstvy	osvalení plné, tenká tuková vrstva	osvalení plné, plná tuková vrstva	osvalení výrazně zaoblené, velmi silná vrstva tuku
				
-trnové výběžky ostré a vystupující	-trnové výběžky ostré a vystupující	-trnové výběžky zaoblené a hmatné jen při silném tlaku	-trnové výběžky hmatné jen při velmi silném tlaku	-trnové výběžky obratlů nehmatné
				
-jednotlivé příčné výběžky ostré a hmatné	-příčné výběžky lehce zaoblené a znatelné při větším tlaku	-příčné výběžky zcela skryté a hmatné jen při silném tlaku	-příčné výběžky nehmatné	-příčné výběžky obratlů nehmatné

V chovu koz jsou 2 základní způsoby:

- **Celoročně ustájené chovy bez pastvy** se stálou krmnou dávkou na základě kukuřičné siláže a senáže) nebo modifikovaných krmných dávek podle ročního období – zelené krmení, konzervované nebo suché. Aplikuje se zde časný odstav po 48 hod., umělá mléčná výživa a dokrm kůzlat do 12-15 kg hmotnosti nebo zařazení do chovu odděleně od matek. Kozy se dojí ve stabilní dojírně se zpracovnou mléka.

- **Pastevní chovy s dokrmem suchým a koncentrovaným krmivem** ve stáji. Kůzlata stráví s matkami 6-8 týdnů, odchovávají se na pastvě a dokrmují ve stáji do jatečné hmotnosti nebo zařazení do chovu. Kozy jsou většinou celodenně na pastvině, vyhánějí se po ranním dojení a přihánějí k odpolednímu dojení. Zvířata musí mít zajištěny na pastvině úkryt před deštěm a sluncem a zdroj vody. Dojení na pastvině se nepraktikuje – technicky náročné.

Typy ustájení

U nás přichází prakticky v úvahu pouze volné ustájení – odpovídá potřebám zvířat a zásadám welfare – aplikuje se ve variantách podle místních podmínek.

- Volné ustájení v individuálních boxech – u plemenných kozlů, koz s mláďaty po porodu.
- Volné skupinové ustájení v kotcích – všechny kategorie. Velikost skupin se řídí fází produkčního cyklu – zapouštění, období porodu, laktace, použitými technologiemi – počet dojících míst v dojírně a prostorovými požadavky jednotlivých kategorií.

Ustájení je nejvhodnější na hluboké podestýlce.

Podle vnitřního uspořádání stájí se rozlišují 2 typy – jednoprostorové a dvouprostorové.

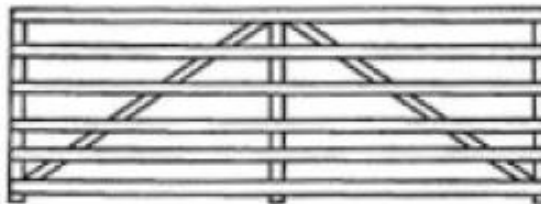
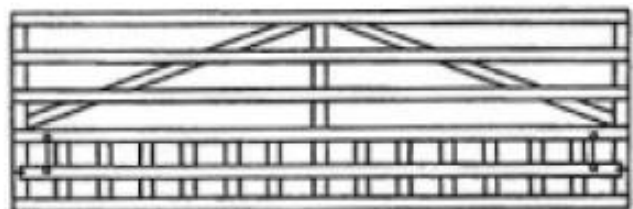
- **Jednoprostorové stáje** – nastylají se celé, bez rozlišení míst na krmení a ležení. Poměr ustájovacích a krmných míst je obvykle vyhovující – tento způsob však vyžaduje dostatek stelivové slámy. Ke krmení se používají oboustranné jesle nebo závěsné žlaby. Napájení skupinovými napáječkami a napájecími žlaby.

- **Dvouprostorové stáje** – plocha rozčleněna na nestlaný prostor pro krmení a stlaný prostor pro ležení – menší spotřeba steliva, odpadá nutnost manipulace se zvířaty při nastýlání a krmení. Krmení se nastýlá do žlabů nebo krmný stůl, napájení napáječkami a napájecími žlaby.

Ustájení na rošttech – využívá se jen u některých kategoriích. Není vhodný pro kůzlata po odstavu (nadměrně odvádí teplo) ani pro dojná zvířata (možnost poranění struků a zvýšené znečištění břišních partií).

Dřevěné hrazení

*Obvyklá konstrukce
prvků hrazení*

Kovové hrazení

- **Ustájení kozlů** – venkovní přístřešky. V pastevní sezóně tento typ vhodný i pro ostatní kategorie, lze tu umístit i dojírnu.

Welfare a zdraví

- **parazitární onemocnění** – největším problémem jsou vnitřní parazité – motolichnatost, tasemnice, plicní červivost, kokcidióza, vlasovka slezová. Největší problémy bývají při intenzivním pasení. Ovce a kozy totiž na rozdíl od skotu spásají trávu blíže k zemi, tedy v místech, kde jsou koncentrovány larvičky parazitů.
bakteriální a virová onemocnění – tetanus, clostridiové infekce, paratuberkulóza – průjem, ztráta kondice
- **metabolická onemocnění** – zřídka, ketóza u tučných koz
- **Zoonózy** – toxoplazmóza, trichofytóza, brucelóza...

Protokol AWIN ovce

Welfare principles	Welfare criteria	Welfare indicators
Good Feeding	Appropriate nutrition	Body Condition Score lamb mortality
	Absence of prolonged thirst	Water availability
Good Housing	Comfort around resting	Fleece cleanliness
	Thermal comfort	Panting
		Access to shade/shelter (outdoors only)
	Ease of movement	Stocking density (housed animals only) Hoof overgrowth (housed animals only)
Good Health	Absence of injuries	Body and head lesions Leg injuries
		Lameness
	Absence of disease	Faecal soiling
		Mucosa colour
		Ocular discharge
		Mastitis and udder lesions (lactating ewes only)
Appropriate Behaviour	Absence of pain and pain induced by management procedures	Respiratory quality
		Fleece quality
	Expression of social behaviour	Tail length
	Expression of other behaviours	Social withdrawal
		Stereotypy
	Good human-animal relationship	Excessive itching
	Positive emotional state	Familiar human approach test Qualitative Behaviour Assessment

Protokol AWIN kozy

Welfare Principles	Welfare Criteria	Welfare indicators
Good Feeding	Appropriate nutrition	Body Condition Score Hair coat condition Queuing at feeding
	Absence of prolonged thirst	Queuing at drinking
Good Housing	Comfort around resting	Bedding
	Thermal comfort	Thermal stress
	Ease of movement	Kneeling at the feeding rack
Good Health	Absence of injuries	Severe lameness
	Absence of disease	Abscesses
		Body Condition
		Score Faecal soiling
		Hair coat condition
		Nasal discharge
		Oblivion
		Ocular discharge
		Overgrown claws
Udder asymmetry		
Absence of pain and pain induced by management procedures	Improper disbudding	
	Severe lameness	
Appropriate Behaviour	Expression of social behaviour	Queuing at drinking Queuing at feeding
	Expression of other behaviours	Oblivion
	Good human-animal relationship	Latency to the first contact test
	Positive emotional state	Qualitative Behaviour Assessment

Sheep

The following measures have been identified by AssureWel as being important to assess for sheep. The criteria to select these 'core' measures included consideration as to how practical they are to assess on-farm.

1. Lameness
2. Body Condition Score (Thin sheep)
3. Dirtiness
4. Fleece loss
5. Sheep needing further care
6. Castration, tail docking and ear notching
7. Mortality

Fleece loss

Why is it measured?

Areas of fleece loss can be the result of several causes. Some breeds of sheep (e.g. Easy-care) naturally shed their fleece as the weather warms and therefore at certain times of year these sheep may show fleece loss. In other breeds and at other times of year fleece loss can be caused by: a period of stress (serious illness, parasite burden, malnutrition etc.) which may cause wool slip, injury, external parasites, skin infections (e.g. lumpy wool), poor handling or be a result of environmental hazards such as gateways, feeders or housing. Whilst fleece loss could potentially have an effect on thermoregulation it is the cause that is likely to compromise sheep welfare. This measure is therefore an indicator for issues.

How to assess and score using the AssureWel measure

4. Fleece loss	Flock Measure
Assess the whole flock and tally the number of sheep seen with fleece loss.	
Visual assessment of one side and the hindquarters.	
Scoring:	
Fleece loss	
One or more bald areas larger than hand size (10x15cm) in any dimension on the body	
	

-
- A large group of white sheep are gathered together, with a single black lamb standing out in the center. The sheep are looking in various directions, and the scene is brightly lit, suggesting an outdoor setting.
- [Certifikovaná metoda – kozy](#)
 - [Certifikovaná metoda – ovce](#)
 - [Etologie koz](#)
 - [Etologie ovcí](#)
 - [Stříhání ovcí](#)
 - [Stříhání ovcí](#)
 - [Svaz chovatelů ovcí a koz](#)
 - [Chov ovcí - statek Horní Dvorce](#)
 - [Kozy a ovce - farma Pěččín](#)

DĚKUJI ZA POZORNOST

